

גמרא סדורה

מסכת מעילה

פרק ה' - "הַנְּהֵנָה מִן הַהֶקְדָּשׁ"

לימוד פרק זה מוקדש
לעילוי נשמת מיכל בת ורדה וצביקה ז"ל
ד' תשרי תש"פ

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות
עם רש"י

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק וינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות שמורות לעמותת "וכל בנייד לימודיך" ולדניאל ברק וינט.

כ"ב אלול תשע"ט

מסכת מעילה פרק ה' - "הַנְּהִנָּה מִן הַקֹּדֶשׁ"

1. יח, א

רש"י

מתני'

הנהנה מעל אע"פ שלא פגם מעל קס"ד בין בדבר [שאינו דרכו לפגום ובין בדבר] שדרכו לפגום קאמר ר' עקיבא דכיון שנהנה מעל:

שיש בו פגם. כלומר שדרכו ליפגם:

כיצד. הוא דבר שאין בו פגם:

נתנה קטלא. ענק של זהב של הקדש בצוארה או טבעת בידה:

או שתה בכוס של זהב. של הקדש כל הני אין בהו פגם שאין נפגמין בכך אלא כיון שנהנה מהן שוה פרוטה מעל והיכי משערינן בהו הכי אומדין כמה רוצה אשה ליתן שישאלו תכשיטין כהללו להוליכן לבית המשתה להתכבד בהן ומשלמת להקדש שיעור הנאה שנשתמשה בהן:

וכל דבר שיש בו פגם. כגון לבשה חלוק או כסה בטלית או ביקע בקרדום הואיל ועומדין ליפגם לא מעל עד שיפגום בהן בש"פ:

גמ'

תנא ומודה ר"ע לחכמים בדבר שיש בו פגם. לא מעל אלא לכשיפגמו דלא אזלינן בתר הנאה אלא בתר פגם: ופריך א"כ דמודה ר"ע לרבנן בדבר שיש בו פגם דלא מעל עד שיפגום ופשיטא דרישא דקאמר ר"ע כיון שנהנה מעל בדבר שאין בו פגם א"כ היינו רבנן ובמאי קא מיפלגי:

אמר רבא בלבוש מציעאה. דלא לביש ליה מבחוץ לגמרי דמלבוש החיצון פגם לאלתר ולא לגמרי מבפנים סמוך לבשרו דההוא נמי פגים לאלתר שמתחכך לבשר אלא בלבוש שלובש בינתים בין מלבוש העליון ובין התחתון שאינו נפגם עד זמן מרובה:

ומלמלא. בגד של פשתן שדק ביותר כדאמרין גיטין (דף נט.) דבר הנמלל ונמתח דהוי כי אמגוזא [ופלגא] שכל כך דק שכשכורכין אותו כולו ביחד אין הכרך גדול יותר מאגוז [וחצי] ולפי שדמיו יקרים הרבה אינו לובשו אלא פעם בשנה או פעמים ומשמרו הרבה שלא יפגם ואין בו פגם עד זמן מרובה ובהא פליגי ר"ע סבר הואיל והוון דברים שאינן נפגמין לאלתר אע"ג דפגמי לאחר זמן כיון דלא פגמי לאלתר הוי כדבר שאין בו פגם דמועלין בו כיון שנהנה ממנו כשוה פרוטה אע"ג דלא פגם ורבנן סברי הואיל ויש בו פגם מ"מ לא מעל עד שיפגום:

מתניתין

הנהנה מן הקדש שוה פרוטה - אף על פי שלא פגם מעל.

דברי רבי עקיבא.

וחכמים אומרים:

כל דבר שיש בו פגם - לא מעל עד שיפגום.

ושאין בו פגם - כיון שנהנה מעל.

כיצד?

נתנה קטלא בצוארה,

טבעת בידה,

שתה בכוס של זהב - כיון שנהנה מעל.

לבש בחלוק,

כסה בטלית,

ביקע בקרדום - לא מעל עד שיפגום.

הנהנה מן החטאת נשהיא חיה - לא מעל עד שיפגום.

נשהיא מתה - כיון שנהנה מעל.

גמרא

תנא:

"מודה רבי עקיבא לחכמים:

בדבר שיש בו פגם".

במאי קא מיפלגי?

אמר רבא:

בלבוש: מציעאה,

ומלמלא.

2. יח, א - יט, א

רס"י

נפש. האמור במעילה:
וכן הוא אומר וימעלו וגו' ויזנו אחרי הבעלים. ששינו עצמם מן המקום לעבודת כוכבים:
יכול פגם ולא נהנה. כלומר יכול יהא מועל היבא דפגם ולא נהנה כגון שקרע בגד של הקדש דומיא דוימעלו דעבודת כוכבים דאיכא שינוי וליכא הנאה:
או יהא מועל כשנהנה ולא פגם. כי היכי דאשכחן בסוטה דנהנה ולא פגם שהרי פגומה ועומדת שבעולה היא ומעילה היא:
או בדבר שמחובר לקרקע. כגון באילן של הקדש ובשליח שעשה שליחותו של בעה"ב יכול שימעול השליח כמו שאילו עשה מדעת עצמו:

ת"ל וחטאה ונאמר חטא בתרומה. ולא תשאו עליו חטא מה חטא האמור בתרומה פוגם ונהנה ומי שפגם נהנה דהוא עצמו שפגם התרומה הוא עצמו נהנה ממנה:
ובדבר שפוגם בו נהנה. ולא בדבר אחר:
ופגמתו והנאתו כאחד. בשעה אחת כדאמרין הנאות וביעורו שוה:
ובתלוש מן הקרקע. דתרומה אינה נוהגת אלא בתלוש דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך היינו דאידיגן:
ובשליח שעשה שליחותו. דכי תרם מדעתו של בעה"ב הוא דהויא תרומה:
אף חטא האמור במעילה פוגם ונהנה. מעל לאפוקי פגם ולא נהנה כגון שקרע שיראין של הקדש או לבש חלוק שנהנה ולא פגם ואיך דקתני במתני' דנהנה כחצי שיעור דלא מעל:
ופגמיה והנאה כאחת. למעוטי פוגם האידנא פרוטה ונהנה למחר פרוטה:
שליח שעשה שליחותו. של בעה"ב דבעה"ב מעל פרט לשליח שלא עשה שליחותו אלא מדעת עצמו שלא מעל בעה"ב:
אין לי אלא אוכל ונהנה. כדאמרן דכיון דליף מתרומה לא אשכחן אלא אוכל דכתיב (ויקרא כב) ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו':
אכילתו ואכילת חבירו. כגון שלקח שוה פרוטה מן הקדש ואכל הוא חציה והאכיל חציה לחבירו או נהנה הוא כחצי שיעור ונתן לחברו החצי האחר ונהנה הוא והנאותו ואכילת חברו כגון שסך משמן של הקדש בחצי פרוטה ונתן לחברו החצי האחר ואכלו וכן למפרע והכא לא מיירי בשום פוגם אלא באוכל:

ואפילו לזמן מרובה. כגון שאכל זה חצי שיעור בשחרית וחבירו לערב מנין שמצטרפין ויהא נהנה חייב ת"ל תמעול מעל ריבה:
אי מה חטא האמור בתרומה לא צירף שתי אכילות כאחת. אלא אכילה [אחת] בעי בכזית כדכתיב ואיש כי יאכל קדש וגו' דבתרומה קא מיירי אף במעילה לא צירף שתי אכילות כאחת ואנן קי"ל דצירף בה שתי אכילות כאחת ומנין אתה אומר שאם אכל היום חצי שיעור ואכל למחר חצי שיעור דהיינו שתי אכילות ואפילו לזמן מרובה שהוא חייב: הא מילתא איכא בין זמן מרובה דהכא לזמן מרובה דלעיל דהאי דהכא משמע בין לאחר שנים או שלשה ימים דקתני ביה אכל היום ואכל למחר וההוא דלעיל לא משמע אלא ביום אחד דלא תנא אכל היום ואכל למחר:
ואפילו. לא השלים שיעור אכילתו:

מכאן ועד שלש שנים מנין. שהוא חייב:
עד שיצא מן ההקדש לחול. לפי שכשאוכל את התרומה הוא מוציאה לחולין מנין המוציא מקדש לקדש כגון שלקח ממעות הקדש וקנה מהן קיני זבין וקיני יולדות או ששקל מהן שקלו שהוא חייב לשקול לתרומת הלשכה או שהביא חטאתו ואשמו מן הקדש דהיינו מקדש לקדש וכיון שהביא לעזרה מעל דברי ר"ש דקסבר דמאן דמיחייב חטאת או אשם לעולם הוא חייב באחריותו עד שיביאנו לעזרה וכיון שהביאו נפטר מאחריותו אף האי נמי דמוציא מקדש לקדש כיון שהביאו לעזרה יצא ידי חובתו די אחריות ומעל:

תגו רבנן:

"נפש" 67 (ויקרא ה, טו) - אַחַד הַיְחִיד,

וְאַחַד הַנְּשִׂיא,

וְאַחַד הַמְּשִׁיחַ.

"כי תמעל מעל" 68 (ויקרא ה, טו) - אִין מַעַל אֶלָּא שְׁנוּי.

וְכֵן הוּא אֹמֵר: **"אִישׁ אִישׁ מִי תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ וּמַעֲלָה בּוֹ מַעַל" 68** (במדבר ה, יב).

וְאֹמֵר: **"וַיִּמְעְלוּ בְּאַלְהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי הַבְּעֵלִים" 69** (דברי הימים א' ה, כה) -

יח,ב

יְכוּל: פָּגַם וְלֹא נִהְנֶה?

אוּ נִהְנֶה וְלֹא פָּגַם?

וּבְמַחְבֵּר לְקַרְקַע?

וּבְשִׁלְיַח שְׁעֵשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ?

תְּלַמּוּד לֹמֵר: **"וְחֲטָאָה" 70** (ויקרא ה, טו).

נֶאֱמַר: **"חֲטָא" 70** (ויקרא כב, ט) בְּתֵרוּמָה, וְנֶאֱמַר: **"חֲטָא" 70** (ויקרא ה, טו) בְּמַעֲלָה,

מֵה **"חֲטָא" 70** הָאֱמוּר בְּתֵרוּמָה - פּוֹגֵם וְנִהְנֶה,

וּמִי שְׁפָגַם נִהְנֶה,

וּבְדָבָר שְׁפּוֹגֵם בּוֹ נִהְנֶה,

וּפְגִימָתוֹ וְהִנָּאתוֹ כְּאַחַד,

וּבְתִלוּשׁ מִן הַקְּרָקַע,

וּבְשִׁלְיַח שְׁעֵשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ.

אִף **"חֲטָא" 70** הָאֱמוּר בְּמַעֲלָה - פּוֹגֵם וְנִהְנֶה,

וּמִי שְׁפָגַם נִהְנֶה,

וּבְדָבָר שְׁפּוֹגֵם בּוֹ נִהְנֶה,

וּפְגִימָתוֹ וְהִנָּאתוֹ כְּאַחַד,

וּבְתִלוּשׁ מִן הַקְּרָקַע,

וּבְשִׁלְיַח שְׁעֵשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ.

אִין לִי אֶלָּא אוֹכֵל וְנִהְנֶה.

בְּדָבָר שְׁאִין בּוֹ פָּגַם מִנִּין?

אֲכִילָתוֹ וְאֲכִילַת חֲבֵרוֹ?

הַנִּייתוֹ וְהַנִּיית חֲבֵרוֹ?

הַנָּאתוֹ וְאֲכִילַת חֲבֵרוֹ?

אֲכִילָתוֹ וְהַנִּיית חֲבֵרוֹ, שְׁמַצְטַרְפִּין זֶה עִם זֶה אֶפִּילוֹ לְזִמְן מְרוּבָה מִנִּין?

תְּלַמּוּד לֹמֵר: **"תְּמַעַל מַעַל" 70** (ויקרא ה, טו) מִכָּל מְקוֹם.

אִי: מֵה **"חֲטָא" 70** הָאֱמוּר בְּתֵרוּמָה לֹא צִירַף שְׁתֵּי אֲכִילוֹת כְּאַחַד,

אִף **"חֲטָא" 70** הָאֱמוּר בְּמַעֲלָה לֹא צִירַף שְׁתֵּי אֲכִילוֹת כְּאַחַד?

מִנִּין אֲכַל הַיּוֹם וְאֲכַל לְמַחַר וְאֶפִּילוֹ לְזִמְן מְרוּבָה?

תְּלַמּוּד לֹמֵר: **"תְּמַעַל מַעַל" 70** (ויקרא ה, טו) מִכָּל מְקוֹם.

אִי: מֵה **"חֲטָא" 70** הָאֱמוּר בְּתֵרוּמָה פְּגִימָתוֹ וְהִנָּאתוֹ כְּאַחַד,

אִף חֲטָא הָאֱמוּר בְּמַעֲלָה פְּגִימָתוֹ וְהִנָּאתוֹ כְּאַחַד? 71

מִנִּין לְאֲכִילָתוֹ וְאֲכִילַת חֲבֵרוֹ וְאֶפִּילוֹ מִזְמַן וְעַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים, מִנִּין?

תְּלַמּוּד לֹמֵר: **"תְּמַעַל מַעַל" 70** (ויקרא ה, טו) מִכָּל מְקוֹם.

אִי: מֵה חֲטָא הָאֱמוּר בְּתֵרוּמָה,

עַד שְׁיֵצֵא מִן הַקְּדֵשׁ לְחוּל,

מִן הַקְּדֵשׁ לְקֹדֶשׁ - כְּגוֹן: לְקַח קִינֵי זָבִים,

וְקִינֵי זָבוֹת,

וְקִינֵי יוֹלָדוֹת

וְשִׁקְל שִׁקְלוֹ

וְהִבִּיא חֲטָאתוֹ,

וְאָשָׁמוֹ מִן הַהִקְדָּשׁ,

יט,א

67 נפש כי תמעל מעל וחסטה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערקה כסף שקלים בשקל הקדש לאשם

68 דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש מי תשטה אשתו ומעלה בו מעל

69 וימעלו באלהי אבותיהם ויזנו אחרי אלהי עמי הארץ אשר השמיד אלהים מפניהם

70 ושמרו את משמרתיה ולא ישאו עליו חטא ומתו בו מי יחללוהו אני ה' מקדשם

71 שיטה מקובצת

**בִּיּוֹן שְׁהוּצִיא - מַעַל,
דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
עַד שִׁזְרוּק הַדָּם.**

מִנִּין?

תִּלְמוּד לֹאמֵר: "תִּמְעַל מַעַל" (ויקרא ה, טו) מִכָּל מְקוֹם.

אָמַר מֶר:

"נִפְשִׁי" (ויקרא ה, טו) - אֶחָד הַיְחִיד, וְאֶחָד הַנְּשִׂיא, וְאֶחָד הַמְּשׁוּחַ בְּמִשְׁמַע.

שְׂיָכוֹל מֵאִי? פְּשִׁיטָא "נִפְשִׁי" כְּתִיב!

מֵהוּ דְתִימָא: אָמַר רַחֲמָנָא "וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר" ⁷² (שמות ל, לג),
וְהָאִי לָאו זֶר הוּא, דְּהָא אִימְשַׁח בְּגוּוִיָּה,
קָא מִשְׁמַע לָן.

וְאֶקְשָׁה רַחֲמָנָא: לְסוּטָה,

וְלַעֲבוּדָה זָרָה,

וְלַתְרוּמָה.

לְסוּטָה, דָּאָף עַל גַּב דְּלֹא פָּגַם.

גְּבִי הַקֹּדֶשׁ, נְמִי, נִתְּנָה טַבְעַת בְּיָדָה - מַעַלָּה.

כִּי אֶקְשָׁה רַחֲמָנָא לַעֲבוּדָה זָרָה, דְּעַד דָּאִית בַּהּ שִׁינוּי.
גְּבִי הַקֹּדֶשׁ נְמִי, עַד דְּבִיקַע בְּקֶרְדוּם ⁷³.

אֶקְשָׁה רַחֲמָנָא לַתְרוּמָה,

מֵה תְרוּמָה "כִּי יֹאכַל" ⁷⁴ (ויקרא כב, יד) - פֶּרֶט לְמִזִּיק.

גְּבִי הַקֹּדֶשׁ נְמִי, כָּל דְּבַר אֲכִילָה, כִּי מִזִּיק לִיה - פֶּטוּר.

רַס"י

ורבי יהודה סבר לעולם הוא חייב באחריותו עד שיזרוק הדם. אף הכא נמי כיון שזרוק הדם ויצא ידי אחריות חובתו מעל דכיון דיצא בו ידי חובתו כמו שהוציאו לחולין דמי ומניין דמעל לר"ש כדאית ליה ולר' יהודה כדאית ליה ת"ל תמעול מעל ריבה:

שיכול מאי. כלומר מה הוה ס"ד למעט נשיא או משוח ממעילה פשיטא דכולן חייבין דנפש כתיב ונפש משמע בין יחיד בין נשיא ומשוח: מהו דתימא אמר רחמנא גבי שמן המשחה ואשר יתן ממנו על זר והאי משוח לאו זר הוא דהא אימשח בגווייה. סד"א דלא הוי בכלל מעילה קמ"ל דנפש דמשיח נמי הוי בכלל מעילה:

אקשיה רחמנא. כלומר אמרינן לעיל דאקשיה רחמנא למעילה לסוטה ולעבודת כוכבים כדאמרינן לעיל והיכי דמי אקשיה לסוטה דכי היכי דסוטה אע"ג דלא פגמה מעל דסוטה פגומה ועומדת היא דאינה נוהגת אלא בבעולה כדכתיב מבלעדי אישך ואמרינן (סוטה דף כד:): שקדמה בעילת הבעל לבעול והיינו בעולה ואפ"ה כתיב ומעלה בו מעל:

גבי הקדש נמי אם נתנה טבעת בידה. אע"ג דלא פגמתו מעלה:

אקשיה רחמנא לעבודת כוכבים דעד דאית ביה שינוי. שמשנה עצמו משכינה לעבודת כוכבים גבי הקדש נמי עד דביקע בקרדום עצי חולין דשינה ממלאכת קדש למלאכת חול לא מעל עד דביקע דפגמה:

אקשיה רחמנא לתרומה. כדאמרינן לעיל יליף חטא חטא מתרומה להכי מה תרומה פרט למזיק שאם שפך אוכלין או משקין של תרומה ולא נהנה מהן שאינו חייב אף גבי הקדש נמי כל מידי דבר אכילה כי מזיק ליה ששפכו ולא נהנה ממנו פטור ממעילה ואמר לן רבי דהוא הדין נמי אף במידי דלאו בר אכילה הוא כי מזיק ליה פטור דאין חיוב מעילה עד שיהנה אלא משום דכתיב בתרומה כי יאכל דבתרומה ליכא אלא חיוב אכילה אמר נמי גבי הקדש כל דבר אכילה:

⁷² איש אשר ירקח כמהו ואשר יתן ממנו על זר ונקרת מעמיו

⁷³ שיטה מקובצת. גירסת וילנא: ויפגם ופגום

⁷⁴ ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסח חמשתו עליו ונתן לכהן את הקדש

3. יט, א

רס"י

וּדְהַבָּא לֹא בֵר אִיפְגוּמֵי הוּא.
דְּקִתְנֵי מִתְנֵי כִּיּוֹן שְׁנֵהֲנָה מַעַל
וְלֹא קִתְנֵי בֵּיה עַד שִׁיפְגוּם אֲלֵמָא
דְּלֹאוּ בֵר פְּגִימָה הוּא וְאִ"כ דְּלֹא
מִיפְגָּם:

דְּהַבָּא דְּכִלְתִּיה דְּנוֹן לְהִיכָא אִזְל.
נוֹן אָדָם עֵשִׂיר הִיָּה וְנִתְּן זֶהֱב
הֶרְבֵּה וְתַכְשִׁיטִין לְכִלְתּוֹ וְכִשְׁנִתָּן
לֵה שְׁקֵלו וְלֵאחֵר זְמַן שְׁקֵלו
וְנִמְצָא חִסְר מִמְשַׁקְלוֹ אֲלֵמָא זֶהֱב
נִמְי עֵשׂוּי לִיפְגָּם:

אָמַר לִיה. רַב זְבִיד מַהָּא לִיכָא
לְמִשְׁמַע מִינָה דְּדִלְמָא וְדָאִי
דְּחִסְר לְהִיכָא דְּרַמְיִין כְּלִתִּיךְ
כְּלוּמַר לְפִי שְׁלֵא הִיּוּ מִשְׁמֵרוֹת
אוֹתוֹ זֶהֱב אֵלֵא מִשְׁלִיכּוֹת אוֹתוֹ
בְּכֹל מְקוּם שְׁמוּצָאוֹת אוֹתוֹ כְּדֹרֶךְ
שְׁעוֹשׂוֹת כְּלוֹתִיךְ שְׁאִינָן מִשְׁמֵרוֹת
תַּכְשִׁיטִיהֶן כְּרָאוּי בְּשִׁבִיל כֶּךְ
חִסְר אֲבֵל זֶהֱב הַמְשַׁתְּמַר יִפֵּה
אִינוּ נַחְסֵר:

וְעוּד. אִם תִּי"ל דְּמִתְחַסֵּר הוּא
אִפִּי"ה כִּיּוֹן שְׁנֵהֲנָה מַעַל דְּנֵהִי דְּלֹא
אִיכָא נֵהֲנָה וּפְגָם לְאַלְתֵּר שְׁאִינוּ
פּוּגָם מִיָּד בְּשַׁעָה שְׁנֵהֲנָה מִמְנוּ
לְעוֹלָם מִי לִית בֵּיה פְּגִימָה דְּמִי
קְאֵמִינָא דְּלִית בֵּיה פְּגִימָה לְעוֹלָם
לְאַלְתֵּר קְאֵמִינָא דְּלִית בֵּיה
פְּגִימָה אֲבֵל לְאַחֵר זְמַן הוֹלֵךְ
וּמִתְחַסֵּר וְכִיּוֹן דְּלֵאֲלֵתֵר לִית בֵּיה
פְּגִימָה הֲלֵכְךְ כִּיּוֹן שְׁנֵהֲנָה מַעַל:

"כִּיֶּצֵד נִתְּנָה קְטָלָא בְּצִנְאָרָה,
טַבַּעַת בִּידָה,
שְׁתָּה בְּבוֹס שֶׁל זֶהֱב - בִּיּוֹן שְׁנֵהֲנָה מַעַל".

אָמַר לִיה רַב פְּהֵנָא לְרַב זְבִיד:
וְדִהָבָא לֹא בֵר אִיפְגוּמֵי הוּא!?
וְהָא דְּהָבָא דְּכִלְתִּיה דְּנוֹן לְהִיכָא אִזְל!

אָמַר לִיה:
דְּלֵמָא הָאִי לְהִיכָא⁷⁵ דְּרַמְיִין כְּלִתִּיךְ הוּא.

וְעוּד, נֵהִי דְּלֵא אִיכָא נֵהֲנָה וּפְגָם לְאַלְתֵּר,
לְעוֹלָם מִי לֵא אִיכָא פְּגִימָה!?

⁷⁵ שיטה מקובצת, כתבי יד. גירסת וילנא: דְּהָבָא

כ"י

מכדי בחטאת בהמה תמימה מיירי. מתניתין היינו כוס של זהב דכי היכי דכוס של זהב לא קאי לאיפגומי ומשום הכי לא אזיל ביה בתר פגימה אלא כיון שנהנה בו בפרוטה מעל אף חטאת תמימה דקיימא להקרבה לאו בת פדייה היא כיון שנהנה ממנה למעול בה ואמאי קאמר עד שיפגום מאי פגם מצי למעבד בה דאפילו רכיב עלה עד דאכחשה האי לא הוי שם פגם דלא פגמה למזבח דבהמה בין שמינה בין כחושה חזיא לכפרה ואין בה תורת פגימה:

אמר רב פפא מתניתין בחטאת בעלת מום עסקינן. דקיימא לפדייה וכיון דפגמה שהכחישה ופיחת מדמיה ודבר שיש בו פגם הוא הלכך לא מעל עד שיפגום בשוה פרוטה וסיפא דקתני כשהיא מתה כיון שנהנה בשוה פרוטה מעל מיירי בין בתמימה בין בבעלת מום דכיון דמתה לאו בת פדיון היא דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים (פסחים דף כט.) הלכך לא תני בה עד שיפגום:

4. יט, א

"הַנִּהְנֶה מִן הַחֲטָאת: בְּשֶׁהִיא חַיָּה - לֹא מַעַל עַד שְׂיִפְגֹּם".

מכדי, אי בבהמה תמימה - היינו כוס של זהב!

אמר רב פפא:
בבעלת מום עסקינן.

5. יט, ב

רַס"י

מתני' נהנה כבחצי פרוטה. כגון שלבש בגד של הקדש ונהנה בו כשיעור חצי פרוטה: **ופגם בחצי פרוטה.** שקרעו ופגמו כשיעור חצי פרוטה: **או שנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד.** שיש בו פגם ולא פגם: **ופגם בש"פ בדבר אחר.** כגון ששפך משקה ולא נהנה מהן ה"ז לא מעל עד שיהנה שוה פרוטה ויפגם בש"פ בדבר אחד והכא מיירי בדבר שיש בו פגם וקסבר דכתרומה בעינן דפגימתו והנאתו כאחד: אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בהמה דקדשי מזבח וכלי שרת בלבד. הני לאו לדמי קיימי ולא בני איפגומי ניהו שאפילו רכב ע"ג בהמה והכחישה או תלש מצמרה עדיין ראויה היא לקרבן ולא פסלה בכך למזבח דבין שמינה ובין כחושה חזיא להקרבה ואין בה תורת פגימה הלכך אכתי בקדושתה קיימא הלכך יש בה מועל אחר מועל וכן שתה אחד בכוס של זהב אפי' איפחתו ופגמו כיון דקדושת הגוף היא ולא קדושת דמים דלאו לפדייה קיימא עדיין קאי לשירות ויש בו מועל אחר מועל: **רבי אומר כל דבר שאין לו פגם.** שאינו נפסל בפגימה דהיינו כל דבר שאין לו פדיון כי הני בהמה וכלי שרת דאמרן במתני' יש בו מועל אחר מועל ובגמי מפרש מאי איכא בין רבי לרבנן:

עד שיהנה - בַּשׁ
ויפגם - בַּשׁוּה פַּ

יט, ב

מִתְנִיתִין

נְהַנֶּה בְּחֻצֵי פְרוּטָה, וּפְגָם בְּחֻצֵי פְרוּטָה.

או שנהנה בַּשׁוּה פְרוּטָה בְּדָבָר אֶחָד, וּפְגָם בַּשׁוּה פְרוּטָה בְּדָבָר אֶחָד - לֹא מַעַל,

אין מועל אחר מועל במוקדשין,
אלא בהמה,
וכלי שרת בלבד.
פיצד?

רכב על גבי בהמה,
ובא חברו ורכב,
ובא חברו ורכב - נוולן מעלו.
שתה בכוס של זהב,
ובא חברו ושתה,
ובא חברו ושתה - נוולן מעלו.
תלש מן החטאת,
ובא חברו ותלש,
ובא חברו ותלש - נוולן מעלו.

רבי אומר:
כל דבר שאין לו פדיון - יש בו מועל אחר מועל.

גְּמָרָא

מני מתניתין?

רבי נחמיה היא.

דתניא:

"אין מועל אחר מועל, אלא בבהמה בלבד.
רבי נחמיה אומר:
בהמה,
וכלי שרת."

מאי טעמא דתנא קמא?

קסבר: בעניינא דבהמה כתיב,
דכתיב: "באיל האשם"⁷⁶ (ויקרא ה, ז).

ורבי נחמיה?

אמר לה:
קל וחומר: אם אחרים מביא לקדושתו,
הוא עצמו - לא כל שכן?!

גמ'

קסבר בעניינא דבהמה הוא דכתיבא. מעילה ולא בשאר מילי דכתיב [והכהן] יכפר עליו (הכהן) באיל האשם והאי באיל האשם יתירא הוא שכבר נאמר תחלה איל אשם ונימא קרא וכפר עליו הכהן ותו לא באיל האשם ל"ל לומר שכפר עליו במה שמעל באיל האשם שנהנה ממנו דמשמע אפי' מעל בו מאה פעמים קרוי אשם שיש בו מעילה כל שעה ומדכתב רחמנא בהמה גבי מעילה ולא שאר מילי מכלל דאין מועל אחר מועל אלא בבהמה בלבד:

ר' נחמיה. דמוסיף כלי שרת למעילה מייתי להו מקי"ו אם אחרים מביאין לקדושתן כלומר כיון דכלי שרת חמירי כ"כ שמביאין אחרים לקדושה ויש בהן מעילה דהכי קיימא לן (זבחים פז). דכלי שרת מקדשין בכל דבר:

הוא עצמו. כלי שרת כגון כוס של זהב לא כ"ש שיהא קדוש כל כך שיהא בו מועל אחר מועל:

⁷⁶ וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם וְאֵת חֲמִישְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַמֶּהֱן וְהִכְהֵן יִכְפֹּר עָלָיו בְּאֵיל הָאֲשָׁם וְנִסְלַח לוֹ

6. יט, ב

רס"י

"כָּל דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ פְּדִיּוֹן - יֵשׁ בּוֹ מוֹעֵל אַחַר מוֹעֵל".

הֵינּוּ תִּנְאָ קָמָא!

אָמַר רַבָּא:

אֵיכָא בִּינְיֵיהוּ: עֲצִים.

דִּתְגוּ רַבָּנָן:

"הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלַי עֲצִים' - לֹא יִפְחוֹת מִשְׁנֵי גְזִירָן.

רַבִּי אוֹמֵר:

עֲצִים, קָרְבָּן הוּא, וְטֻעוֹנֵין מִלַּח, וְטֻעוֹנֵין תְּנוּפָה".

אָמַר רַבָּא:

לְדַבְרֵי רַבִּי, עֲצִים טֻעוֹנֵין עֲצִים.

וְאָמַר רַב פֶּפְאָ:

לְדַבְרֵי רַבִּי, עֲצִים צְרִיכִין קְמִיצָה.

רַב פֶּפְאָ אָמַר:

קִדְּשֵׁי מִזְבֵּחַ תְּמִימִין וְנִעְשׂוּ בְּעָלֵי מוֹמִין וְעֵבֶר וְשִׁחְטָן - אֵיכָא בִּינְיֵיהוּ.

וְהִתְנִיא:

"קִדְּשֵׁי מִזְבֵּחַ תְּמִימִין וְנִעְשׂוּ בְּעָלֵי מוֹמִין וְעֵבֶר וְשִׁחְטָן

רַבִּי אוֹמֵר: יִקְרְבוּ

וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: יִפְדּוּ".

איכא בינייהו עצים דת"ר האומר הרי עלי עצים וכו'. דהכי תנן במס' מנחות בפרק האומר הרי עלי עשרון האומר הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירי עצים ואמרינן בגמרא ת"ר קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירין וכן הוא אומר והגורלות הפלנו על קרבן העצים:

רבי אומר עצים קרבן הן וטעונין מלח וטעונין הגשה. לרבי דקרי להו קרבן הוי דבר שאין בו פגם וקדשי קדושת הגוף ויש בהן מועל אחר מועל שאם ישב עליהן וחזר אחר וישב עליהן יש בהן מועל אחר מועל ולרבנן דלא קרו להו קרבן לא הוו כקדשי מזבח אלא הוו כקדשי בדיק הבית והוו דבר שיש בו פגם ודמו כמאן דלא קיימי אלא לדמי ואין בהן מועל אחר מועל:

אמר רבא לדברי רבי. דקרי להו קרבן אותן עצים טעונין עצים אחרים להקטירן עליהן כמו שאר קרבן:

וצריכין קמיצה. שיקח מן העצים מעט בקומצו ויקטיר תחלה דהואיל ומקיש להו למנחה שטעונין מלח והגשה טעונין נמי קמיצה: רב פפא אמר קדשי מזבח וכו' איכא בינייהו:

והתניא. בניחותא קדשי מזבח תמימין ונעשו בעלי מומין ועבר ושחטן עד שלא נפדו רבי אומר יקברו משום דקא סבר הכל היו בכלל העמדה והערכה אפילו קדשי מזבח והני לא אפשר בהעמדה והערכה דהא מתו הלכך יקברו הואיל ולית להו פדייה הלכך יש בהן מועל אחר מועל הנהנה ממנה אחר שחיטה: **וחכמים אומרים יפדו. דלא בעו העמדה והערכה וכיון דקדושת דמים נינהו ואית בהו פדייה אין בהן מועל אחר מועל:**

7. יט, ב - כ, א

רש"י

מתני'

נתנה לחברו הוא [מעל]. הנותן מעל שהוציאה לחולין:

גמ'

מ"ש. דכי נטלה הוא דלא מעל ומ"ש כי נתנה לחברו דמעל: בגזבר המסורות לו. אותו אבן או אותו קורה עסקינן דכי נטלו הוא עדיין ברשותו הם וברשות הקדש נינהו כמתחלה אבל כי נתנה לחברו הרי שינהו מרשות הקדש לחול ומעל:

מתניתין

נטל: אבן.

או קורה של הקדש - הרי זה לא מעל.

נתנה לחברו: הוא - מעל,

וחברו - לא מעל.

בנאה בתוך ביתו: הרי זה - לא מעל,

עד שידור תחתיה בשוה פרוטה.

נטל פרוטה של הקדש: הרי זה - לא מעל.

נתנה לחברו: הוא - מעל,

וחברו - לא מעל.

נתנה לבבל: אף על פי שלא רחץ - מעל.

שהוא אומר לו: "הרי המרחץ פתוח לפניך הבנס ורחוץ".

אכילתו ואכילת חברו,

הנזיתו והנזית חברו,

אכילתו והנזית חברו,

הנזיתו ואכילת חברו - מצטרפין זה עם זה,

ואפילו לזמן מרובה.

גמרא

מאי שנא "הוא" ומאי שנא "חברו"?

אמר שמואל:

בגזבר המסורות לו⁷⁷, עסקינן.

⁷⁷ חגיגה יא. הגירסה היא: בגזבר המסורות לו אבני בנין עסקינן

8. כ, א

רש"י

כיון דשינה. שפיחתה וחתכה אי נמי שבנאה בבנין מעל שהרי שינה אותה:
שהניחה על פי ארובה. כשהיא שלימה שלא בנאה כלום אלא הנחה בעלמא הוא דעבד בה הלכך לא מעל עד שידור תחתיה בשה פרוטה. (לי"א) כגון ששתם פי ארובה והיה פירות תחת הארובה ועכשיו נהנה ממנו הכי שאין הגשמים יורדים עליהם דכיון שהגין עליהן בשה פרוטה מעל:

וכיון דבני לה מיהת מעל. הכי קתני (לעיל) כיון דבנה מעל דאע"פ שמחוברת היא בבנין חשיב לה כתלוש ואית בה מעילה:

לימא. מדהכא מעל דאע"ג דחיברו כתלוש דמי והיינו מסייע ליה לרב דאמר המשתחוה לבית אסרו דאע"ג דמחובר לקרקע הוא לענין עבודת כוכבים כתלוש דמי דאי אמרת כמחובר דמי לא אסריה דהכי גמרינן (ע"ז דף מה.) אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם ואי אמרת כמחובר דמי לא נאסר דהוי דומיא דהר ואי כמחובר דמי נמי לענין מעילה לא אית בזה מעילה דהא אין מועלין במחובר לקרקע: לעולם אימא לך דהמשתחוה לבית לא אסרו דכמחובר דמי וה"ל כיון דבני לה בסיד כמחובר דמי ואי אמרת א"כ אמאי מועלין בה משום דהנאה הנראה לעינים אסרה תורה במעילה וקורה זו שבנאה בבנין הנאה הנראית לעינים היא ולהכי מועלין:

לימא. מדאמרינן הכא דמעל אע"פ שבנאו כתלוש דמי מסייע ליה הדר בבית של הקדש מעל דכתלוש דמי:

אמר ריש לקיש. לעולם אימא לך בית כמחובר דמי ומהכא לא תסייע ואם אמרת א"כ אמאי מעל התם בשקדיש האבנים והסיעם כשהן בתלוש ואח"כ בנאן דכיון דבשעת הקדש הוה תלוש הלכך אע"ג דשוב בנאו דמחובר הוא יש בו מעילה: וקא דייק אבל בנאו ולבסוף הקדישו לאחר שהיה מחובר מאי לא מעל א"כ אמאי רהיט ותני הדר בבית של מערה של הקדש לא מעל:

אמרי כו'. הא ודאי ה"ל הוה מצי למיתני דודאי לא מעל אבל משי"ה נקט בית של מערה משום דפסיקא ליה דלעולם לית בה מעילה להכי (פסיקא הכי בא ליה למיתנייה):

בית של אבנים דעלמא לא פסיקא ליה. מילתא דיש הפרש בין בנאו ולבסוף הקדישו בין הקדישו ולבסוף בנאו להכי לא תנייה ולעולם דוקא הקדישו ולבסוף בנאו יש בו מעילה דכתלוש דמי:

"בנאה בתוך ביתו - אינו חייב⁷⁸ עד שידור תחתיה בשה פרוטה".

למה לי "עד שידור תחתיה"?

כיון דשינה "מעל".

אמר רב:
 כגון שהניחה על פי ארובה.

וכיון דבני לה - מיהת מעל.

לימא מסייע ליה לרב, דאמר רב: המשתחוה לבית - אסרו.

אמר רב אחא ברביה דרב איקא:
 הנאה הנראית לעינים - אסרה תורה.

לימא מסייע ליה:
"הדר בבית של הקדש - כיון שנהנה ממנה מעל"?

אמר ריש לקיש:
 התם - בשקדישו, ולבסוף בנאו.

אבל בנאו, ולבסוף הקדישו - מאי? לא מעל.
 מאי איריא רהיט ותני: **"הדר בבית של מערה - לא מעל"**,
 לימא: **"הדר בבית של אבנים שבנאו ולבסוף הקדישו - לא מעל!"**

אמרי:
 הא - פסיקא ליה,
 הא - לא פסיקא ליה.

הדרן עלך הנהנה מן ההקדש

⁷⁸ גירסת משנתנו: בנאה בתוך ביתו: הרי זה - לא מעל